

CHAMORRO ESTEBAN, Alfredo (2017)

Barcelona y el Rey. Las visitas reales de Fernando el Católico a Felipe V

Barcelona: Ediciones La Tempestad, 342 p.

ISBN: 978-84-7948-141-4

La historiografia de les últimes dècades ha desenvolupat molt l'estudi de les cerimònies i del protocol. El cerimonial ha estat vist com la transposició formal d'un ordre social i polític en el qual cada entitat i cada grup social ha d'ocupar una posició determinada en funció del seu poder i de la seva situació en l'entramat institucional. És, també, una manera de representar la visió del món de les societats urbanes de l'època. Per això és sorprenent que no existís una recerca integral sobre els rituals que se seguïen quan el rei o algun membre de la família reial visitava Barcelona. I, en l'agitat panorama polític de la Catalunya moderna, quan les relacions entre els diferents poders patien molts trasbalsos, aquesta mancança de recerques es fa encara més palesa, més enllà dels estudis sobre casos concrets, entre els quals destaquen els elaborats per Raufast Chico per l'edat mitjana i Maria dels Àngels Pérez Samper per la moderna.

La tesi doctoral d'Alfredo Chamorro Esteban, que dona origen a aquest llibre, ve a omplir aquest buit. L'autor estudia sistemàticament totes les entrades reials a Barcelona, no només en els seus vessants més formals (recorregut, arquitectures efímeres, etc.), sinó també inserint-les en el marc general de les relacions entre la Corona i les elits de la ciutat. El Dr. Chamorro analitza meticulosament cada entrada reial des de la primera arribada de Ferran II a Barcelona en 1479 fins a la de Felip V en 1701. Un final lògic, car la connexió de les entrades reials amb el marc institucional és tan estreta que un dels efectes dels decrets de Nova Planta és un canvi radical en l'etiqueta.

La primera part del llibre presenta de manera cronològica les visites reials. La seva freqüència és ja, per si sola, indicativa

del deteriorament progressiu de les relacions entre la Corona i les classes dirigents catalanes en temps dels Àustries: de les nou entrades de Carles V es passa a dues de Felip II, una de Felip III i les dues tumultuoses presències a Barcelona de Felip IV, sense comptar les seves visites com a prínceps. Durant el llarg regnat de Carles II, el monarca ja no ve mai a Barcelona, tot i que sí que ho fan el seu germanastre, Joan Josep d'Àustria, i la seva germana, l'emperadriu Margarida Teresa.

A la segona part del llibre s'estudien els aspectes rituals i polítics de les visites del rei. Al primer capítol s'aborda el recorregut a través dels carrers de la ciutat —passant per davant de les seus de les principals institucions— fins a arribar a la catedral. També s'hi explica el simbolisme del pal·li i la importància dels seus portadors, el sentit del jurament dels privilegis de la ciutat, el paper dels gremis i de les confraries i els programes iconogràfics amb què els monarques eren rebuts, que pretenien homenajar-los però també explicar-los les glòries de la història dels catalans. S'aborda en un capítol independent la «litúrgia» relacionada amb la Corona, que es desplegava quan el rei visitava la catedral i les principals esglésies i convents de la ciutat, així com quan participava en alguna de les diverses processons que tenien lloc durant l'any i, molt especialment, en la grandiosa processó que s'organitzava el dia de Corpus Christi. Finalment, el tercer capítol de la segona part se centra en les festes i en els espectacles que la ciutat preparava per als monarques. S'hi presenten molt especialment els diferents torneigs organitzats a la major glòria de la Monarquia. Aquests espectacles d'armes, queda demostrat, no es feien només a l'edat mitjana.

La tercera part està dedicada a un aspecte que no sol estar present en els estudis sobre el cerimonial: el cost econòmic, que no consisteix només a sufragar les festivitats que se celebren, sinó també a hostatjar el rei —paradoxalment, poques vegades s'allotjava al Palau Reial— i el seu nombrós seguici —a les cases dels veïns de la ciutat—, així com a fer front a les nombroses despeses d'aprovisionament, sobretot perquè calia augmentar les arribades de blat i de carn. Aquest és el revers de la medalla dels efectes positius que normalment tenia l'arribada del rei sobre l'economia urbana.

Les visites reials eren, en fi, el moment en què la ciutat de Barcelona recuperava la seva antiga condició de Cort reial i, en què, per uns dies, es convertia en el centre de la poderosa monarquia hispànica. Es tractava, però, d'un miratge. L'escassetat de les visites dels reis al segle XVII mostra que, en realitat, els interessos principals de la Corona estaven en llocs molt més allunyats. Cal agrair aquest estudi d'Alfredo Chamorro, que s'uneix a d'altres que ja ha donat a conèixer el fructífer grup d'investigació «Poder i representacions culturals en l'època moderna (segles XVI-XVIII)» sota la direcció del professor Joan-Lluís Palos Peñarroya (Universitat de Barcelona).

Ignasi Fernández Terricabras

Universitat Autònoma de Barcelona

<https://doi.org/10.5565/rev/manuscrs.219>

<http://orcid.org/0000-0001-5870-2425>

